
**NÁSTIN KONCEPCE REKTORA
JANÁČKOVY AKADEMIE MÚZICKÝCH
UMĚNÍ**

pro volební období 2018-2022

Prof. Mgr. Petr Oslzlý

Motivace – vysoké školy na stráži demokracie

Chápu vysoké školy jako nezeměnitelná **ohniska demokracie**. V české společnosti, v níž umělci – hudební a divadelní především – od 19. století významným způsobem spolutvořili národní i občanskou identitu a v rozhodujících obdobích – zejména v nejtěžších chvílích, kdy byla svoboda omezena či zcela likvidována – stáli na straně těch nejprogresivnějších proudů hájících svobodu společnosti a usilujících o její znovuvstavení, to platí s mimořádnou naléhavostí.

Aby vysoké školy mohly toto poslání plnit – a pro umělecké školy je to nejvyšší etickou povinností a filozofickým programem – musí být svobodnými a samosprávnými institucemi. Musí rozvíjet svou **vnitřní demokracii**. Musí své studenty učit demokracii osobním a osobnostním, ale i institucionálním příkladem. My, jako pedagogové, musíme být demokraty a demokratickými zásadami se řídit při výuce, aniž bychom jakkoli slevovali z nároků, které na studenty klademe.

V současném světě i v české společnosti, která stále ještě je na cestě k demokracii, se téměř denně setkáváme se skrytými i otevřenými tendencemi demokracii oktrojovat, zneužívat a přizpůsobovat partikulárním, povětšinou materiálním cílům jednotlivců a zájmových skupin. Musíme se proto snažit vychovávat umělce, pro které budou zásady demokracie a tolerance přirozené a kteří budou svou tvorbou i svým občanským působením rozvíjet demokracii v české společnosti.

Vladimír Čermák, náš brněnský spoluobčan, přítel divadla a jeden z největších českých teoretiků demokracie vůbec, říkal a psal, že demokracie není ustáleným stavem, ale procesem, že je permanentní snahou a duchovním bojem demokracii zachovávat a rozvíjet. Umělci musí být „kanárky“, kteří svým neklidem a křikem společnost varují, když do ní proniká – i když v té chvíli třeba ještě jen nerozpoznatelně – otravný „plyn“ tendencí k totalitě. A k tomuto občanskému poslání má – samozřejmě vedle prioritní výchovy k umění – Janáčkova akademie múzických umění (dále též JAMU) své studenty připravovat.

Takto mohu stručně vyjádřit své nejvyšší osobní i objektivní motivace, proč se ucházím o funkci rektora Janáčkovy akademie múzických umění, na níž již dvacet pět let působím jako pedagog. Celý život jsem zasvětil umění a skrze ně téměř rovnocenně též úsilí o občanské svobody. Práce ve funkci rektora mi umožní dát všechny své zkušenosti do služeb vizi školy jako umělecké, demokracii pěstující a demokraticky se rozvíjející instituci univerzitního typu.

Koncepce tvořená zevnitř i zvenku...

Při přemýšlení nad koncepcí následujícího rektorského období si musím být vědom, že toto období nezačíná od nuly. Janáčkova akademie múzických umění slaví letos 70 let od svého založení, pokouším-li se tedy v tomto roce načrtnout rektorskou koncepci, tedy svoji vizi působení a rozvoje naší školy na příští čtyřleté období, musím si být vědom oné sedmdesátileté kontinuity a pozoruhodných výsledků, které naše Akademie jako pedagogický ústav i její absolventi jako výkonní umělci a autoři ve svých oborech dosáhli doma i v zahraničí. Zároveň nemohu být tímto vědomím svazován a postrádat odvahu zabývat se hledáním možných pozitivních zdokonalování a změn.

Tato koncepce může být pouze náčrtem, typ a charakter JAMU je natolik různorodý a bohatý, že jej nelze spoutat do přesných mantinelů. Stejně jako je tomu v umění, které se zde snažíme učit, a kterému se zde snažíme učit. Musíme mít před očima neustále vizi cest a metod, jak budeme toto naše poslání rozvíjet, jak do něj budeme vnášet nové impulzy, jak budeme inspirovat své studenty, aby došli dál, než jsme stačili dojít my sami.

Janáčkova akademie múzických umění je uměleckou školou vysoké úrovně v kontextu českém i mezinárodním. Vize její činnosti je oficiálně pojmenována v dokumentu *Dlouhodobý záměr vzdělávací a tvůrčí činnosti Janáčkovy akademie múzických umění v Brně*. Rektor je – chce-li udržet kontinuitu činnosti školy – od počátku svého období vázán vizí platného *Dlouhodobého záměru*, na druhé straně by měl také od počátku připravovat jeho novou verzi (v našem konkrétním případě na období 2021–2025), která přesáhne časové hranice jeho období a zajistí kontinuitu s obdobím následujícím. Rektor se

tedy musí permanentně zabývat konkrétní aktuální činností školy a zároveň musí plánovat její budoucnost, vytvářet její vizi.

Poslední *Dlouhodobý záměr* byl v roce 2015 vypracován současným vedením školy v těsné součinnosti s vedením obou fakult na období 2016-2020, pro každý nadcházející rok je aktualizován tzv. *Plány realizace*. S plným vědomím kontinuity a vysoké kvality JAMU je pro koncepci prvních dvou let nadcházejícího rektorského období závazný výše zmíněný dlouhodobý záměr, pro první rok pak aktuálně *Plán realizace Strategického záměru vzdělávací a tvůrčí činnosti Janáčkovy akademie múzických umění v Brně pro rok 2018* (jehož schvalování ve dnech, kdy tuto koncepci píšeme, aktuálně probíhá). Změna v názvu dokumentu z „dlouhodobého“ na „strategický“ je předepsána Novelou zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb., přijatou jako zákon č. 137/2016 Sb.. Tato poměrně dlouho a někdy i bouřlivě připravovaná a ve výsledku – jak již to tak bývá – kompromisní novela, je v současnosti nejvyšším právním dokumentem, kterým je a bude činnost JAMU po celé následující rektorské období právně vázána a regulována, jímž by však zároveň neměla být svazována. JAMU by se vždy měla snažit z této novely, jež postupně vstupuje v život a je více vytvořena na model velkých vysokých škol, vytěžit co největší užitek a využít především těch jejích ustanovení, která jsou s naší činností nejvíce kompatibilní.

Janáčkovy akademie múzických umění je uměleckou školou nejvyšší domácí úrovně i mezinárodní prestiže. Úběžníkem každého dokumentu, zabývajícím se činností a rozvojem naší školy – i této mé koncepce – je snaha nejen tuto úroveň a prestiž udržet, ale také ji dále rozvíjet a posilovat. V tomto smyslu vnitřní podobu i vnější obraz JAMU určují **dva směry vztahů: vnitřní a vnější**, přičemž ty první jsou naplňovány především v oblasti vzdělávání a tvůrčí činnosti, ty druhé v tzv. třetí roli vysoké školy.

V rozměru celé školy je nejdůležitějším udržování a rozvíjení dělných vnitřní vztahů a demokratické spolupráce mezi vedením JAMU, tedy mezi rektorským pracovištěm a oběma fakultami, a rozvíjení rovnocenného vztahu a spolupráce mezi fakultami navzájem i demokratických pracovních vztahů vedení fakult k jednotlivým pracovištím a naopak. V případném působení ve funkci rektora se v tomto smyslu mohu opírat o svou dlouholetou zkušenost z

práce prvního proděkana divadelní fakulty. Třetím pilířem, zajišťujícím demokratické vnitřní vztahy a fungování školy i obou fakult, jsou **akademické senáty**. Jak fakultní akademické senáty, tak Akademický senát JAMU plní důležitou funkci především jako kontrolní orgány, jejichž prostřednictvím se akademická obec, která si je volí, podílí na vedení fakult i celé školy. I zde se mohou opírat o svou zkušenost z členství ve velkém akademickém senátu a působení v něm po dvě volební období.

Důležitým vkladem pro další vztahové a celkové fungování školy je skutečnost, že byly současnými orgány školy dotvořeny či nově vytvořeny všechny vnitřní předpisy JAMU, jak je požaduje Novela zákona o vysokých školách: *Statut, Studijní a zkušební řád, Stipendijní řád, Disciplinární řád, Jednací řád akademického senátu, Jednací řád umělecké rady, Volební řád senátu, Řád výběrového řízení pro obsazení míst akademických pracovníků, Vnitřní mzdový předpis a Pravidla systému zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností a vnitřního hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností*, které byly také registrovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále MŠMT). Všechny tyto vnitřní předpisy, které jsou umístěny na stránkách JAMU, vznikaly po podrobné vnitřní přípravě a odpovídají potřebám a fungování školy. Úkolem vedení školy je nyní dbát o jejich aplikaci do příslušných předpisů obou fakult a o jejich důsledné uvedení do praxe. Zbývá ještě nově vytvořit zákonem sice nepředepsaný, ale nesporně potřebný řád habilitačních a profesorských řízení a také důležitý kariérní řád a plán.

Pro **oblast vzdělávání** je prioritou především aplikace *Pravidel systému zajišťování kvality* a vytvoření obhajitelného systému vnitřního hodnocení kvality. Na vysoké umělecké škole našeho typu – platí to zcela rovnocenně pro obě fakulty – nelze kvalitu hodnotit kvantitativně formou anonymních dotazníků, jak je to běžné na jiných vysokých školách. Indikátory kvality na naší škole jsou umělecké výkony a umělecké projekty realizované pravidelně ve všech ateliérech a na všech katedrách v období jednotlivých semestrů, v každém akademickém roce a na nejvyšší úrovni pak při ukončení bakalářského i magisterského stupně studia. Prioritním úkolem pro JAMU jako celek i pro obě její fakulty je tedy vytvoření a na úrovni Národního akreditačního úřadu (NAÚ) obhájení systému hodnocení těchto výstupů.

Umělecká vysoká škola našeho typu je nezaměnitelným, jedinečným, tvarotvorným prostředím, jež je z podstaty umělecké tvorby i prostředím elitním, do něhož mohou vstupovat pouze lidé obdaření talentem. Talent je nutné při přijímacím procesu rozpoznat a v průběhu studia v nejužším kontaktu pedagoga a studenta při studiu i tvůrčí činnosti rozvíjet až k mistrovství. To platí pro studijní programování Divadelní i Hudební fakulty a tuto specifiku naší školy je nutné prosazovat a obhajovat na všech stupních akreditačních řízení. JAMU se nemůže ucházet o akreditaci institucionální, poněvadž neobsáhne všechny druhy umění, je však nutné v novém systému získat akreditace všech studijních programů, jak je nově vymezuje Novela vysokoškolského zákona a jak vycházejí z dosavadní pedagogické praxe obou fakult.

Nová legislativa rozlišuje mezi vysokým školami se zaměřením akademickým a profesním. **JAMU byla a je vysokoškolskou institucí univerzitního typu, její zaměření je tedy jednoznačně akademické.** Naše škola musí neustále hájit svou příslušnost ke školám akademickým. I když bakalářské i magisterské studium na našich fakultách končí obhajobou teoretických a praktických výkonů, i když je celý systém výuky prostoupen praktickými uměleckými výkony, je třeba na nejvyšší úrovni zajišťovat teoretickou výuku a rozvíjet teoretické myšlení. Zvláštní péči je proto nutné věnovat všem výzkumným projektům a doktorskému studiu. V této oblasti se JAMU aktuálně podílí na vypracování rozvojového projektu na rok 2018 nazvaného *Posílení konkurenceschopnosti a kvality doktorských studijních programů uměleckých vysokých škol v národním i mezinárodním kontextu.*

Pro umění hudební i divadelní je nezbytné, abychom je zvládli prakticky, abychom se naučili co nejdokonaleji hře na hudební nástroj či na nástroj herecký, jímž je hercovo vlastní tělo, abychom řemeslně zvládli skladbu a dirigování, režii i dramaturgii a všechny další umělecké profese, skutečná virtuozita a mistrovství, k níž jako k nejvyšší metě výuka na naší Akademii směřuje, však není možná bez intenzivního myšlení o stylu a formě, o smyslu a poslání umění, není možná bez teoretického myšlení. Všichni velcí hudební i divadelní tvůrci podnikali a podnikají neustálou teoretickou reflexi svého umění, tedy **výzkum umění**. Uměleckou tvorbou – a to platí pro divadlo

i hudbu – se vcitujeme do tohoto světa, ohledáváme jej, snažíme se stopovat, nahmatávat a rozpoznávat jeho tajemství, pochopit jeho zákonitosti, provádíme tedy permanentní **výzkum uměním**. Ze všech těchto důvodů je JAMU jako umělecká škola vysokou školou univerzitního typu a akademického zaměření, a toto své postavení si musí umět i v budoucnu na všech úrovních akreditací obhájit.

Nejbližšími **vnějšími vztahy** jsou vztahy s dalšími českými uměleckými vysokými školami, vztahy s odbornou praktickou i teoretickou hudební a divadelní veřejností, s veřejností v širším slova smyslu i s vládní (výkonnou) a politickou (legislativní) reprezentací a mocí. Péče o všechny tyto vztahy, jejich rozvíjení i nové vytváření zasazuje naši školu do funkcí i struktur společnosti, vytváří její obraz ve veřejném prostoru a pomáhá zabezpečovat, ochraňovat její existenci materiální i duchovní. Do veřejného prostoru obě fakulty též dlouhodobě úspěšně vstupují pořádáním Univerzity třetího věku (U3V).

Vnější vztahy by však především měly překračovat hranice našeho státu, mířit k střeoevropským sousedům, do celé Evropy i dále do světa. I v této oblasti má JAMU již bohatou tradici. Obě fakulty dlouhodobě pěstují strukturovanou mezinárodní spolupráci, realizují prestižní akce jako jsou interpretační *Mezinárodní soutěž Leoše Janáčka*, mezinárodní festival divadelních škol *Setkání/Encounter*, *Mezinárodní konference doktorských studií* a další mezinárodní symposia. JAMU se může o tyto akce opírat při dalším rozvíjení a posilování svého postavení jako **evropské umělecké školy**.

Je potřeba těžit z dosavadních smluv o spolupráci se zahraničními uměleckými školami a navazovat nové, rozvíjet již nyní většinou studentů (nikoli však všemi) využívané možnosti individuálních výjezdů na studijní pobyty do zahraničí v rámci programu Erasmus a přijímání studentů z kvalitních zahraničních škol. Zejména pro kontakty divadelní, neboť „řeč“ hudebního umění je více internacionální, je potřeba posilovat jazykovou kompatibilitu. **Projekt OP VVV**, jenž JAMU získala v dosti exkluzivní výši a který především umožní výraznou modernizaci technologií včetně nástrojového vybavení, dále úpravu a definování výstupů umělecké tvorby jednotlivých oborů, obsahuje v odpovídajících kapitolách svého programu

také rozšíření předmětů vyučovaných v cizím jazyce, zavedení nového typu „joint“ programů se zahraničními vysokými školami (jakým je program, který JAMU již v současnosti realizuje s *Hogeschool der Kunsten Den Haag*) atd.. Pro zvyšování evropské úrovně JAMU je také potřeba podporovat pobyty zahraničních pedagogů, a to i pobyty dlouhodobější, k čemuž může pomoci i připravovaná Nová výzva OP VVV.

Praktické fungování JAMU – jak to stanoví i dlouhodobý *Strategický záměr* – je pak zajištěno „veškerou činností v oblasti personální, prostorové, materiální a finanční“.

V **oblasti personální** je a bude pro JAMU vždy prioritou péče o mladé pedagogy. Ta je potřebná a nezbytná právě pro udržování kontinuity nejvyšší kvality a pro vytváření personální základny budoucího rozvoje školy. Péče o mladé pedagogy – jejímž startovním polem je nesporně kvalitní doktorské studium – vychází z nejpřirozenější pedagogické potřeby, jíž je výchova nastupující a budoucích generací, z potřeby předávat své zkušenosti, z potřeby vychovávat ty, kteří přijdou na naše místo nejen v umělecké, hudební a divadelní tvorbě, ale i ty, kteří nás vystřídají v našem pedagogickém působení. Neméně potřebná – i když obvykle málo zdůrazňovaná – je však též péče o starší pedagogy. Je-li mladá generace předurčena pro umělecké hledání a umělecké výboje, jsou představitelé starších generací jejich inspirátory, je-li mladá generace pedagogů zárukou budoucnosti naší Akademie, jsou pedagogové starších generací jejím zkušenostním bohatstvím, jejím „živoucím pokladem“, jak své ocenění pojmenovává jeden z nejprogresivnějších festivalů mladého alternativního umění *...příští vlna / next wave....* Svým dílem, pedagogickým odkazem a především svým myšlením jsou a budou jím, přestože někteří z těch nejcennějších nejsou fyzicky mezi námi.

I když ekonomické zabezpečení provozu nesmí být v rozhodování o podobě školy nikdy nadřazeno jejímu programování, je pro JAMU péče o **finanční oblast** prioritou zabezpečující existenci školy a vytvářející hmotné předpoklady pro její duchovní rozvoj. Rektor má být v mém pojetí aktivním partnerem kvestorce při analýze rozpočtu, v revizi a zpřesnění vnitřních pravidel rozdělování rozpočtu na jednotlivé fakulty a v celkové péči o ekonomiku JAMU. V této oblasti jsem připraven těžit ze svých zkušeností

s rozpočtem Centra experimentálního divadla, p.o., který je sice řádově menší než rozpočet JAMU, je však složitě strukturovaný a po dvacet pět let, kdy za něj jako ředitel zodpovídám, se tato organizace – v některých letech ve velmi obtížných podmínkách – nikdy neocitla v záporné rozpočtové bilanci.

Čerpání rozpočtu však není pouze vnitřní záležitostí, zásadní je jeho výše, jež je závislá na celkovém financování českého veřejného vysokého školství (VVŠ). Od roku 2011 má vývoj rozpočtu v oblasti VVŠ klesající úroveň. Až na drobné nárůsty v letech 2013 a 2017 dochází k trvalému podfinancování základní činnosti vysokého školství – procesu vzdělávání studentů. Alarmující je, že nenápadný pokles financování činnosti vysokého školství neustává ani v období hospodářského růstu, takže podíl rozpočtu vysokého školství na HDP stále klesá. V roce 2006 byl 0,63%, v roce 2016 pak již jen 0,55%. V návrhu státního rozpočtu na rok 2018 předloženého vládou Poslanecké sněmovně je sice nárůst rozpočtu v oblasti vysokého školství o 3 mld. Kč, což v případě přijetí umožní částečné řešení nejpálčivějších problémů, především mzdového ohodnocení pedagogů a pracovníků vysokých škol a postupného zvyšování doktorských stipendií na úroveň blízkou se aktuální minimální mzdě, nicméně i tato rozpočtová úprava znamená další pokles podílu veřejného vysokého školství na celkových výdajích kapitoly MŠMT.

Pro českou akademickou obec reprezentovanou v těchto jednáních Radou vysokých škol a Českou konferencí rektorů je tak trvalým úkolem pokračovat v argumentačním tlaku na politickou reprezentaci a veřejnost s cílem dosáhnout i v následujících letech nejen stabilizace, ale i postupného nárůstu rozpočtu veřejného vysokého školství. Současné vedení JAMU je nesporně v tomto smyslu aktivní a nové vedení musí být připraveno pokračovat v této aktivitě v koordinaci se všemi veřejnými vysokými školami a především v úzké spolupráci s nejvyššími představiteli škol uměleckých. Specifickým úkolem, který vyvstává před uměleckým vysokým školstvím je nyní prosazení „náhrady“ finančních prostředků získávaných ostatními školami v rámci institucionální podpory vědy, tedy prosazování rovnocenného chápání a finančního ohodnocení uměleckých a vědecko-výzkumných výstupů

uměleckých škol. Nový, právě připravovaný model financování vysokého školství ze strany MŠMT nám pro to dává prostor, je třeba postupovat v tomto směru společně na základě konkrétních argumentů s ostatními uměleckými vysokými školami.

Závěrem k etickému imperativu...

Na závěr bych chtěl zdůraznit, že vykonávání funkce rektora chápu jako službu, do níž bych chtěl vložit své zkušenosti z pětadvacetileté pedagogické činnosti i zkušenosti ze své práce v akademických funkcích na úrovni fakulty a v Akademickém senátu JAMU, i zkušenosti ze svých odborných a tvůrčích aktivit rozvíjených na půdě JAMU i mimo ni, jakou je například již čtyřicetileté působení v pozici ředitele mezinárodního festivalu divadelních škol *Setkání/Encounter* a v neposlední řadě pětadvacetileté řízení Centra experimentálního divadla, p.o..

Nejen v takto zodpovědné funkci, ale při pedagogickém působení vůbec se potřebuji vztahovat k určitým zásadám, které cítím potřebu za všech okolností prosazovat. Tu základní, již se řídím při své práci na JAMU, jsem vyjádřil před osmi lety:

„JAMU by vždy měla směřovat k živému a aktivnímu začlenění do společnosti. K zobrazování, uchopování a poznávání současného hodnotově rozkolísaného světa však tvůrce (i student teprve k budoucí tvorbě se připravující) musí mít právo použít i ty nejdrsnější prostředky uměleckého vyjádření. JAMU by tedy měla programově usilovat o to, aby vždy byla prostorem plné názorové a výrazové umělecké svobody. Ať již se okolní společnost ve svém každodenním i svátečním životě řídí etickými normami sebemeně, měl by být zavazujícím filozofickým úběžníkem všech výukových programů a uměleckých vizí JAMU – tedy nejvyšší mírou všeho našeho počínání a všech našich vztahů vnitřních i vnějších – **systém etických hodnot**, jak jej ustavovaly a spolutvořily nejčistší – ideologicky, nábožensky i politicky partikulárně nezatížené – podoby a projevy evropského humanismu.“